

100 година српског војног ваздухопловства 1912-2012. године
20 година Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача и падобранаца Србије ЗЕМУН, Штросмајерова број 1

БИЛТЕН

Број 1, јануар 2012. године

Редовна годишња изборна Конференција УПВЛПС одржана је 14. децембра 2011. у Клубу ваздухопловства Земун. Присуствовало је преко стотину чланова и гостију, као и представници секција УПВЛПС из Новог Сада и Ниша.

На Конференцији је извршена анализа и оцена рада у протеклом двогодишњем периоду и постављени зајади за наредни двогодишњи период.

У овој години, када се обележава највећи јубилај **Војног ваздухопловства Србије – 100 година од оснивања**, обележавамо и **20-ту годишњицу** од како је формирano Удружење пензионисаних војних летача и падобранаца (УПВЛПС) – ти догађаји имају апсолутни приоритет и све активности удружења ће бити њима подређене. С тим у вези, удружење ће имати реалан и конструктиван приступ, с обзиром на своје капацитете и своју позицију, настојећи да, где год је могуће, допринесе што бољем квалитету свих активности и достојанственом обележавању јубилеја. Обезбедиће да се свим члановима који су допринели развоју и афирмацији удружења ода заслужено признање, као и пријатељима и сарадницима.

И даље у жижи рада удружења остаје: очување и унапређење статуса и социјалног положаја; посвећеност ваздухоплову историји и традицији; развијање и јачање сарадње у свим областима; унапређење организације, метода и садржаја рада УПВЛПС; даља афирмација стваралаштва и унапређење информативне делатности.

Једногласно су усвојени закључци и задаци у вези рада и деловања органа и удружења у целни, финансијски извештај и финансијски план за наредну годину. Одлучено је да члана у 2012. години буде 100 динара месечно, и да се може платити једнократно или у више рата. Донета је, такође, одлука о признањима.

Душану Бошковићу и Славољубу Михаиловићу председник Извршног одбора Главног одбора УВП Србије Зоран Вучковић, уручио је највише признање "Повељу УВПС", а Милану Ракићу "Платку УВПС".

Поново су изабрани: за председника УПВЛПС, једној председника Извршног одбора Златомир Грујић, а за потпредседника УПВЛПС, једној подпредседника Извршног одбора Љубиша

Годишња конференција УПВЛПС ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ ПОСТОЈАЊА

Ђ. Величковић; за чланове Извршног одбора: Војводић Бошко, Грандић Предраг, Стојановић Војислав. Остојић Сава и Шпиро Ристо;

У Надзорни одбор изабрани су: Душан Бошковић, за председника; Павле Кљајић за члана, једној заменика председника, и Радован Марић за члана. За представника УПВЛПС у УВПС, једној делегата Конференције УВПС, Златомир Грујић. Именовање су за: секретара УПВЛПС Милан Ракић; благајника УПВЛПС Мила Свалина и књиговођу УПВЛПС Вукица Величковић.

Додељене су 43 стимултивне мере УПВЛПС, захвалнице, књиге, спомен-дипломе и звање почасног члана.

Захвалнице УПВЛПС добили су: СУБНОР Земун, Компанија "Статус Стил" Земун, ДВД "Матица" Земун, Музеј ваздухопловства Београд, Вук Јокановић из Панчева, Славица Јовановић-Петровић и Владимира Поповић из Београда.

Књигама су награђени: Војислав

Спомен-диплома поводом 110 година од почетка школовања првог ваздухопловца у Србији, а за допринос у школовању ваздухопловног кадра додељене су: Команди В и ПВО, Команди 204. ваздухопловне бригаде; Команди 98 ваздухопловне бригаде; Команди 250. ракетне бригаде за ПВД; Команди 126. бригаде ВОЈИН; Живак Ранку бригадном генералу; Јурјевић Звонку, Хочевар Ивану, Броковић Радомиру, Величковић Ђ. Љубиши, Милошевић Владимиру, Шипаш Лазару, Милутиновић Средоју, Керкез Илији, Стакић Предрагу, Михаљевић Ивану, Шпиро Ристи, Јовановић Саши, Мандић Бориши и Срдић Срђану.

Спомен дипломе поводом 100 годишњице објављивања прве ваздухопловне књиге у Србији најуспешнијим ауторима ваздухопловних књига додељене су: Милићић Милошу, Гулан Бранку, Мильковић Душану, Синобад Милошу, Милошевић Владимиру, Ступар Ђури и Грујић Златомиру.

Зоран Вучковић уручује Повељу УВПС Душану Бошковићу

Стојановић, Љубиша Ђ. Величковић, Ристо Шпиро, Душанка Гњидић, Саша Јовановић и Владимира Поповић.

За почасне чланове УПВЛПС проглашени су: Саша Јовановић, Драгутин Швабић Владимира Поповић.

Обележен Дан В и ПВО

СВЕЧАНОСТ У КОМАНДИ В и ПВО

Свеченост поводом Дане Ваздухопловства и противваздухопловне одржана је 23. децембра 2011. у Дому ваздухопловства у Земуну. Том приликом министар одбране Драган Шутановац, уручio је одликовања из надлежности председника Србије припадницима МО и Војске Србије - 25 златних и 25 сребрних медаља за ревносну војну службу.

Командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак унапређен је у чин генерал-мајора.

Свечености су присуствовали начелник ГШ Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић, државни секретари МО и помоћници министра, високе старешине Војске Србије, представници команди и јединица ВиПВО и бројни гости из културног и јавног живота. Испред УПВЛПС био је присутан председник удружења.

Командант В и ПВО, генерал-мајор Ранко Живак, рекао је да је крај године и обележавање дана вида прилика за сећање на све који су уградили оно највредније, своје животе у развој ВиПВО, да се сумирају резултати и одају признања људима који су током године уложили максимум труда и енергије и постигли изузетне резултате.

„Дан вида, јубиларну ваздухопловну 2012. годину, дочекујемо задовољни и поносни на резултате које смо постигли. Година за нама била је тешка и напорна, али ћемо је памтити по неколико значајних постигнућа. Јединице ВОЈИН, у сарадњи са ловачком авијацијом и ракетним јединицама под командом надлежног ОЦ и у сарадњи са Агенцијом

за контролу летења у потпуности извршавају свој примарни задатак – контролу и заштиту суверенитета и интегритета ваздушног простора Србије у миру. У протеклом периоду није било случајева нарушавања суверенитета ваздушног простора, а ваздушни простор Републике Србије у потпуности је безбедан. Потрудићемо се да тако и остане“, рекао је генерал Живак.

Говорећи о обележавању стоте, јубиларне године српског ваздухопловства командант Ваздухопловства и ПВО рекао је да је планирано је да цела 2012. година буде достојно обележена и да постане **година ваздухопловства**. Биће израђена монографија, снимљен документарни филм и емитована јубиларна маркица. За средину године планирано је одржавање научног скупа на тему „Стотину година српског војног ваздухопловства“, после којег ће бити издат зборник радова који ће остати следећим генерацијама. Део сталне изложбе из музеја Југословенског ратног ваздухопловства приближиће се грађанима Србије тематским изложбама у неколико градова у Србији, а најзначајнија активност, према речима генерала Живака, биће велики међународни аеромитинг и изложба ваздухопловног наоружања и војне опреме који ће се одржати 1. и 2. септембра 2012. године на аеродрому Батајница.

На крају обраћања генерал Живак је, са жељом да се створе повољнији услови за опремање вида новим борбеним системима, свим припадницима вида захвалио на уложеном раду у протеклој години и честитао празник.

Признања УПВЛПС поводом Дане В и ПВО

Како и сваке године чланови УПВЛПС су са посебним пијететом према својим претходницима који су градили наше ваздухопловство, чували плаве границе и борили се за слободно небо, скромно или достојанствено обележили Дан вида В и ПВО.

У среду 21. децембра одржано је веома успело предавање, уз мултимедијалну презентацију о настанку и развоју нашег војног ваздухопловства и ПВО.

Потом су додељене захвалнице за изузетне резултате у раду и деловању на чувању и развијању ваздухопловних традиција: Николовски Мирку, генерал-мајору у пензији; Антонијевић Љубиши, пуковнику у пензији, из Београда; Ђенић Душку, пилоту; Богоев Митку, падобранцу; Мрдаковић Радомиру, падобранском инструктору; Павловић Зорану, пилоту; Милисављевић Драгомиру, пилоту, и Мицковски Братиславу, летачу механичару из Ниша; Бојанић Момчилу, потпуковнику; Михаиловић Славољубу, падобранцу; Ратаи Николи, пилоту; Никетић Мирајни, падобранки; Компанији „Дунав осигурање“ д.о.о.; Удружењу Козарчана; Секцији 6. личке пролетерске дивизије; Секцији 7. банијске ударне дивизије; Секцији 8. ударне кордунашке дивизије; АКУД „Соња Маринковић“ - Нови Сад; Родић Мирјани и Родић Биљани из Новог Сада.

Поводом Дане В и ПВО председник УПВЛПС упутио је честитке: Команданту В и ПВО, командантима 204. и 98. ваздухопловне бригаде, 250. ракетне бригаде за ПВО, 126. бригаде ВОЈИН, 333. инжињеријског батаљона, 210. батаљона везе, 240. самоходног ракетног дивизиона ПВО, директору ВЗ „Мома Станојловић“, начелнику ВМИ и начелнику Музеја В и ПВО.

Венци ваздухопловним херојима

Пободом Дане ВиПВО представници Команде В и ПВО на челу са бригадним генералом Сретом Малиновићем положили су, 22. децембра 2011. године, венац на споменик у Земуну припадницима РВ и ПВО који су погинули бранећи земљу током НАТО агресије на СР Југославију 1999. године. Венац ваздухопловним херојима одбране одаџбине, у име Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије, положила је делегација у којој су били Златомир Грујић, Љубиша Ђ. Величковић и Бошко Војводић.

Дан В и ПВО у Новом Саду

Ваздухопловни ветерани и чланови УПВЛПС из Новог Сада свечано су обележили Дан Ви ПВО низом активности и манифестација, уз масован одзив. Тим активностима су присуствовали и представници УПВЛПС из Беогарда, команде ВиПВО и команди и јединица из Новог Сада, као и многобройни гости.

Увече 22. децембра одржано је традиционално „**Плаво вече**“. Додељене су захвалнице УПВЛПС. Члан Извршног одбора УПВЛПС и велики ваздухопловни ентузијаста Војислав Стојановић добио је статуу орла.

У петак 23. децембра ваздухопловни ветерани су увеличали војничку свечаност 240. самоходног ракетног дивизиона за ПВД из састава 250. ракетне бригаде за ПВД

Дан Прве пролетерске бригаде

Општинска организација СУБНОР Земун свечано је обележила Дан формирања Прве пролетерске бригаде 22. децембар, датум који је деценијама слављен као дан ЈНА.

Том приликом Милишу Миду Милићићу, Златомиру Грујићу и Љубиши Ђ. Величковићу уручене су јубиларну повељу поводом 70 година народно-ослободилаког устанка .

Захваљујући се на признањима, председник УПВЛПС је истакао веома добру сарадњу са СУБНОР Земун и истакао потребу да се она и даље, чврше и још свестраније развија ијача.

Михаило Петровић

Далеке 1912. авијација, та најмаркантнија цивилизацијска тековина 20. века, нашла је своје место и у малој Србији која се, у то време, просперитетно развијала. Зато је изванредна прилика да се током 2012. обележавају велики ваздухопловни јубилеј, јавност Србије подробније упозна са димензијама и значајем развоја ваздухопловства и авијације у нас, са најзаслужнијим људима на том узвишеном путу, најважнијим догађајима и највећим достигнућима. Кад се то види и спозна, порашће самопоуздање и вера у способност и ове генерације, и оних које долазе, да се одважно хватају у коштац са изазовима које научно-технолошки и друштвени развој са собом носи и доноси.

Светли примери из прошлости треба да инспиришу и мотивишу за нова прегнућа и достогнућа, да нам помогну да одбацимо предрасуде и разлике у гледиштима и да спречнемо све снаге борећи се за просперитет свога народа и државе.

Догађаја уз стогодишњицу српског ваздухопловства

Протеклих година промакли су пажњије српске јавности неки врло значајни догађаји - битне карике у ланцу развоја идеје о увођењу авијације, раду на припремама за реализацију тог великог посла и резултати.

Пре 111 година, упућен је на школовање у Русију поручник Коста Милетић. Од 14. фебруара 1901. до 12. новембра 1902. године, он је завршио студије у Русији. Оспособљен је за пилота слободних и везаних балона и за руковођење голубијом поштом. **Првог ваздухопловног стручњака добили смо**, дакле, **пре 110 година**, али зада није било балона, инфраструктуре нити осталих услова за формирање ваздухопловства.

Пре 108. година, ваздухопловство се помиње у Закону о устројству војске Краљевине Србије из 1904. године, у одељку "Саобраћајна струка".

Пре 104 године, 1. новембра 1908. основана је у Медошевцу код Ниша прва Станица голубије поште, према пројекту Косте Милетића. Касније је у Пироту формирана и друга станица голубије поште.

Пре 104. године, у Уредби о одећи Српске војске, 1908. године, предвиђена су и ваздухопловна обележја.

Пре 103 године, Србија је купила прве ваздухоплове - везане и слободне балоне. Тада је, марта 1909. на први балону названом "Србија" на који је постављена српска застава, летео Коста Милетић после преузимања у фабрици у Аугзбургу код Минхена. То је био први лет једног ваздухоплова са обележјима српске државе.

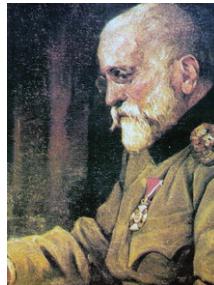
Пре 103 године, 13. јула 1909. прописом за целокупну ратну спрему инжињерије предвиђена је ваздухопловна чета састављена од три балонска одељења. Слично је било и пред велике маневре српске војске 1911. године.

Пре 101 година у Србији је изашла из штампе књига "Ваздухопловство и војнички

Стогодишњица српске авијације НЕБЕСКИМ ХЕРОЈИМА ДОСТОЈАНСТВЕНИ И САПОШТОВАЊЕМ

Коста Милетић

Радомир Путник

поглед на његову примену". Аутор је инжињеријски официр војске Краљевине Србије, а касније бригадни генерал Војске Краљевине Југославије, Никола Аранђеловић. У Ратној служби из 1911. године дат је опис голубије поште и аероплана.

Пре 101 годину, јуна 1911. обављене су припреме да на школовање за пилота авиона у Француску пошаље поручник Ђорђе Благојевић. Међутим, није отишао јер Министарство војно Краљевине Србије није хтело да га осигура за случај удеса, који су у то време били врло чести у авијацији.

Развој ваздухополовства у Европи и свету широј се и допирао до наше земље, почела је "ера авијације". Многи ваздухопловци долазили су у Србију приказивали грађанству, војним лицима и државним званичницима, летеће справе и вештину летења. Авione су приказивали у Београду 1910-1912. године Аустријанац Рудолф Симон, Рус Борис Масленников, Чех Јан Чермак и други. Словенач Едвард Русијан је летећи на авиону погинуо пред Београђанима 7. јануара 1911. године.

Формирање српског војног ваздухопловства

Конкурс за **пилоте авиона** расписало је српско Министарство војног 22. фебруара 1912. године. Одабрано је шест кандидата – три официра и три подофицира, поручници Милош Илић и Јован Југовић, потпоручник Живојин Станковић, наредник Михаило Петровић и поднаредници Миодраг Томић и Водјислав Новићић. Они су у Француској, у Етампу код Париза, од 21. маја до 8. септембра 1912. успешно завршили летачку обуку. Звање пилота први је добио Михаило Петровић.

Набавка авиона за српску војску обављала је у јесен 1912. године. У Првом балканском рату, заплењена су два турска авиона, у Француској је купљено осам авиона, а два су добијена као помоћ из Русије. Тако је крајем 1912. године Србија имала 12 авиона.

Наредбом Министра војног, војводе Радомира Путника, 24. децембра 1912. године, формирана је **Ваздухопловна команда** - прва ваздухопловна јединица Српске војске, са седиштем у Нишу. За команданта је постављен мајор Коста Милетић. Команда је имала:

Аеропланско одељење, командир поручник пилот Милош Илић; Балонско одељење, командир поручник пилот Јован Југовић; Водоничну централу, командир поручник Марко Марковић, и Голубију пошту, командир потпоручник Драгољуб Марјановић. **Први аеродром** уређен је на Трупалском пољу, недалеко од железничке станице Топоница код

Ниша. Ту су постављени хангари и остale неопходне инсталације, а упркос зими и снегу падавинама српски пилоти су у јануару 1913. године почели са летатком обуком.

Дакле, након вишегодишњих припрема, током 1912. године створене су неопходне претпоставке: оспособљен је кадар, набављени су авиони и опрема, уређена је инфраструктура, успостављена је организација и установљена команда, те је тако ваздухопловство у Србији институцијализовано и почело да функционише. **Задо је 1912. година ћодина великој јубилеја – 100 година војног ваздухопловства Србије.**

У част јубилеја ова година треба да се прогласи за **"годину српског ваздухопловства"** и да се тај значајни догађај обележи разноврсним активностима широм Србије.

Такође, утемељивачи српског ваздухопловства заслужују **достојно спомен обележје**, које треба да симболизује њихов труд, допринос отаџбини, жртву и славу, али и да садашњим и будућим генерацијама покаже место и значај Србије у историји ваздухопловства и допринос ваздухопловства националној култури, развоју и опстанку.

Ваздухопловци, поготово њих првих седам - командант и шест пилота, и сви они који су својим доприносом и херојским делима ушли у ваздухопловну легендну, заслушују трајна спомен обележја, а поготово први аеронаут и први командант Коста Милетић и први пилот и права жртва српске авијације Михаило Петровић.

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

Почетком јануара 1913. године после формирања **Ваздухопловне команде** српске војске, на аеродому Трупалско поље код Ниша је почело летење српских пилота, упркос јакој зими и снегу. Тада су се додогдила и два авио-удеса. Поручник Јован Југовић, лакше је оштетио свој авион. Поднаредник-пилот Војислав Новићић је на слетању поломио свој авион и задобио теже повреде, због којих је дуже време провео у болници.

5. јануара 1945. године почeo је са радом Штаб 9. обласне базе у Новом Саду. Први командант је био пуковник Тодор Узелац.

9. јануара 1911. године приликом приказивања летења на авиону, погинуо је у Београду Едвард Русијан.

17. јануара 1917. године на Солунском фронту су формиране **Прва и Друга српска ескадрила**.

17. јануара 1945. године почела су дејства јединица Групе ваздухопловних дивизија у подршци југословенским армијама.

19. јануара 1913. године у Србију је дошао чувени француски пилот Жил Ведрин.

20. јануара 1944. године у Салаветрију је формиран **Штаб ваздухопловних школа НОВЈ**. После рата све до 1990. године овај датум је обележаван као Дан Ваздухопловне војне академије.

СТАТУСНА ПИТАЊА

Од Нове године војне пензије преко Фонда ПИО Србије

Од 1. јануара 2012. године Републички фонд за ПИО преузима послове обезбеђивања и спровођења пензијског и инвалидског осигурања, као и послове финансијског пословања, односно исплате права, који су били у надлежности Фонда за СОВО. То значи да ће војни осигураници, професионална војна лица, остваривати сва права предвиђена одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, дакле старосну, инвалидску, породичну пензију, право на новчану накнаду запомоћ и негу другог лица, телесно оштећење, трошкове сахране.

Осигураници, професионална војна лица, први захтев за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања (старосна, инвалидска, породична пензија по смрти активног осигураника) подносиће у Филијали за град Београд, будући да им је свима послодавац Министарство одбране, без обзира на то што службу обављају по војним поштама. Исплата права вршиће се према пребивалишту, а корисници права на пензију ће све друге захтеве (за породичну пензију по смрти корисника, за новчану накнаду за помоћ и негу другог лица, за телесно оштећење, трошкове сахране и сл.) подносити у Филијали Фонда према месту пребивалишта, као и сви остали осигураници према одредбама Закона о ПИО. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање тренутно има 2,64 милиона осигураника и 1,63 милиона корисника пензије у Републици Србији, а по преузимању послова обезбеђивања и спровођења пензијског и инвалидског осигурања, као и финансијских послова из надлежности Фонда СОВО, имаће за 37.000 осигураника и 47.000 корисника више.

Исплата децембарских пензија и новчаних накнада за војне пензионере биће реализована према досадашњој динамици из два дела, 6. и 21. јануара 2012. године. Пријем захтева, поднесака и промена у вези са исплатом пензија корисника во-

јних пензија током јануара биће реализовани у пословној згради Фонда СОВО, а од 1. фебруара 2012. године у филијалама РПФ ПИО према месту пребивалишта. За кориснике војних пензија који имају пребивалиште ван Републике Србије надлежно је Одељење за исплату пензија по међународним уговорима у Дирекцији Фонда у Београду.

Статусне и персоне промене у Фонду СОВО

На основу Уредбе о надлежности, делокругу, организацији и начину пословања Фонда за социјално осигурање војних осигураника, у даљем тексту Фонд за СОВО, донете 29.12.2011. године од 20.01.2012. године Фонд за СОВО је почињен Управи за војно здравство Министарства одбране Републике Србије. (20. 01. 2012)

Влада Републике Србије је на седници одржаној 29.12.2011. године донела Уредбу о надлежности, делокругу, организацији и начину пословања Фонда за социјално осигурање војних осигураника, који наставља са радом након издавања дела Фонда за СОВО у којем су се остваривала права из пензијског и инвалидског осигурања. (12. 01. 2012)

Директору Фонда за СОВО пуковнику mr Милојку Миловановићу, престала професионална војна служба са правом на пензију, дана 30.12.2011. године.

Од 31.12.2011. године дужност директора Фонда за СОВО обавља заменик директора потпуковник Драган Радошевић. (09. 01. 2012)

Од 09.01.2012. године почеће дистрибуција здравствених књижица и електронских здравствених картица.

После 25 година стигао први нови авион за Војску Србије Пајпер Сенека V

Први нови авион који је из иностранства набављен за потребе Војске Србије у протеклих четврт веку слетео је на аеродром Батајница, објавила је агенција Бета из извора у Команди Ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

Ради се о авиону "Пајпер Сенека V", који ће у Војсци Србије служити за фотограметријско снимање из ваздуха, односно снимање терена за потребе израде географских карата. Авион је стигао на Батајницу у уторак, 24. јануара.

"Пајпер Сенека" ће заменити летелице "Дорније До-28Д2", које су више од три деценије коришћене за ту делатност.

Нови авион набављен је у САД у септембру, а од тада се налазио у Немачкој где је обављена уградња камера и остала опреме. Пре тог авиона, последњи нови авион који је купљен у иностранству био је МиГ-29, који је стигао из бившег Совјетског Савеза још 1987. године.

За фотограметријско снимање од 1975. године у Југославији коришћена су два авиона немачке производње "До-28Д2". Летелице евидентијског броја 70501 и 70502 биле су базиране на аеродрому у Батајници и коришћене су за израду карата које је правио Војно-географски институт из Београда.

Последњи лет на тим летелицама обављен је у мартау 2007. године када су, због истека ресурса, авиони приземљени после више од три деценије експлоатације.

Авион "Сенека V" је двомоторни клипни авион, носивости пет путника или око 500 килограма корисног терета. Максимална брзина авиона је 378 километара на сат, плафон лета је око 7.600 метара док је радијус лета око 1.600 km.

Према доступним подацима, авион кошта око 800.000 америчких долара, али укупна цена са камером за снимање и додатном опремом може да износи нешто мање од два милиона долара.

Авион "Сенека V" је пета карика у ланцу развоја те летелице, који је започет још 1972. године у америчкој компанији Пајпер. Ради се о актуелном производном моделу, који се прави од 1998. године.

У цивилне сврхе авион за извидјање из ваздуха користи Костарика, док се у војне сврхе користи у ваздухопловствима Бразила, Буркине Фасо, Доминиканске Републике, Хаитија и Панаме.

"Ваздухопловни билтен" излази једно месечно. Примерци су бесплатни за чланове УПВЛПС.

Текстове одабрао, написао, приредио, уредио и припремио за штампу Златомир Грујић.

E-mail: zlgrujic@gmail.com